

17.yüzyılda Zamanın Ruhı

Sultan Tarlacı tarafından yazıldı.

Pazartesi, 18 Şubat 2013 16:18 - Son Güncelleme Cumartesi, 23 Şubat 2013 14:14

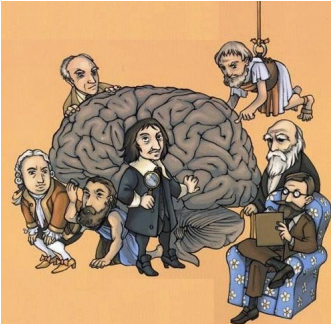
Zeitgeist, bir dönemin genel eğilimi ve bakış açısıdır. 17. yüzyılda bilim, felsefe ve metafiziğin sınırları henüz belirgin biçimde ayrılmamıştı. Bilim adına yapılanlar felsefe adına, felsefe adına yapılanlar da bilim adına yapılmış sayılıyordu. Bilimsel gelişme, insanın ahlakı ve tinsel dünyasını da açıklama çabasıındaydı ve kilise aydınlar üzerinde önemli bir baskı gücü kullanıyordu. Bunun yanında 17. yüzyıl temel düşüncesi, dinsel anlayışla da ilişkili olarak, evrenin büyük bir makine olarak hayal edildiği mekanik ruhtu. Fiziksel evren mutlak bir mükemmellik ile Tanrı tarafından yapılmış bir makineydi.

Biliminsanları her fenomeni rakamlarla anlatma ve tanımlama girişiminde bulundular. Termometreler, barometreler, sürgülü hesap cetvelleri, sarkaç saatler ve diğer ölçüm araçları ile mekanik evrenin tüm yönlerini ölçülebilir kıldılar. Bu durum evrenin mekanik olduğu düşüncesini daha da pekiştirdi. Başka çıkarıma neden oldu, evren makine olduğuna göre, insan da iyi yapılmış bir makineydi.

Bu yüzyıl felsefesi, dinin ilkelerine öncelik verilmesi anlayışından tam olarak sıyrılamamış ve klasik kaynaklara bağlı kalmıştır. Bu nedenle Descartes'ın ikici ikilemi; felsefe ile dinin, metafizik ile fiziğin, inanç ile ahlakın sınırlarında yer almıştır. [1] Descartes, 1633 yılında Galileo'nun Katolik kilisesi tarafından suçlanıp mahkum edildiğini öğrendikten sonra,

Le Monde (Dünya)

adlı eserini yayımlamaktan vazgeçti. Katolikler Descartes'ı Protestan saymış, Protestanlar da "tanrı tanımaz" kabul etmişlerdi. Ancak, Descartes, yaşadığı çağda, eldeki bilgileriyle "inandığını yazan insan" olmuştur.

17.yüzyılda Zamanın Ruhı

Sultan Tarlacı tarafından yazıldı.

Pazartesi, 18 Şubat 2013 16:18 - Son Güncelleme Cumartesi, 23 Şubat 2013 14:14

Thomas Willis'in "makinesi olan beden" düşünenken, Descartes'inki "yürüyen, konuşan, davranış sergileyen" makinedir, fakat düşünen değildir. Aslında her ikisi de ikicidir (düalist). Hem beden hem de bedenden ayrı bir varlığa inanırlar.

Descartes ve Newton, makinenin nasıl olabileceği konusunda kökten farklı açıklamalar yapmıştır. Bu onların, bedenın temel yapı taşlarını farklı kabul etmelerinden kaynaklanır. Descartes'a göre, bir makinenin her hareketi, boşlukları tam olarak dolduran, etkileşmeyen parçacıkların çarpışmasından oluşur. Aynı zamanda ruh "düşünen şey" olarak beden üzerine her etkiyi yapabilir, algılayabilir ve isteyebilir ama bedenın ruha etkisi sınırlıdır. Düşünce dışındaki bütün işlevler bedene aittir. Descartes, boş uzay varlığını ve de maddenin içsel kendi dinamikleri olduğunu kabul etmez. Diğer yandan Newton, parçacıklar arasında boş uzay olduğunu ve dinamik özellikleri olduğunu (çekim, sürtünme) öne sürer. Bu nedenle Newton'cu beden/makine, içsel olarak aktif ve tam olarak belirlenemezdir. Halbuki Descartes'ın makinesi, önceki durumların sonucu olarak işlevleri pasif olarak yerine getirir. İçsel aktivite kavramı Newton'u Descartes'ın bakış açısından köklü olarak ayırır. Daha sonra, Descartes'ın felsefesi Locke, fiziği ise Newton tarafından aşılacak ve yeni bir bakış açısı ile zamanın ruhu değişecektir.

---

[1] Bozkurt N. Descartes modern çağın öncüsü müdür? Cogito 1997;10:119-130.